

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

Comisiei protecție socială, sănătate și familie

Amendament

la proiectul de lege nr. 220 din 26 iunie 2018 pentru modificarea și completarea
unor acte legislative

În conformitate cu art. 59 din Regulamentul Parlamentului, aprobat prin
Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996, în urma examinării proiectului de lege
nr. 220 din 26 iunie 2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative,
prezentăm următorul amendament:

La Articolul VIII din proiect:

Pct. 1 se exclude

Pct. 2 se va expune în următoarea redacție:

„2. Articolul 13

La alineatul (1) lit. b) va avea următorul cuprins: ”lipsite de dreptul la vot prin
hotărârea definitivă a instanței de judecată”.

La alineatul (2) lit c) se completează, la final cu cuvintele „și/sau de către Autoritatea Națională de Integritate”

Lit. d) după cuvintele „Ministerul Justiției” se introduc cuvintele „ , Autoritatea Națională de Integritate”, în continuare după text.”

Se introduce pct. 5 după cum urmează:

„5. La articolul 156 alineatul (2) textul „precum și în ziua altui referendum republican” se înlocuiesc cu cuvintele „decît dacă se desfășoară în aceeași zi.”

Alineatul se completează, la final, cu propoziția „În aceeași zi nu pot avea loc două referendumuri republicane.”

La art. XVIII

Se completează cu un punct suplimentar după cum urmează:

„La art.308¹¹ alineatul unic devine alin. (1);

se completează cu alin.(2) și (3) cu următorul cuprins:

”(2) La instituirea măsurii de ocrotire judiciare, instanța de judecată obligatoriu se pronunță cu privire la privarea dreptului la vot stabilit de Codul electoral. Persoana este privată de dreptul la vot dacă nu întrunește unul sau mai multe din următoarele criterii:

(a) persoana înțelege informațiile relevante pentru decizia pe care trebuie să o ia;

(b) persoana apreciază implicațiile acestor informații pentru propria ei situație;

(c) persoana are capacitatea de a compara opțiunile disponibile;

(d) persoana poate alege opțiunea dorită.

(3) Hotărîrea definitivă a instanței de judecată prin care persoana este privată de dreptul la vot, precum și hotărîrea definitivă de ridicare a interdicției de a vota se aduce la cunoștința Comisiei Electorale Centrale”. ”

Argumentarea necesității acestor amendamente.

Prin Hotărîrea Curții Constituționale din 11 octombrie 2018, a fost declarat neconstituțional art.13 alin. (1) lit. b) din Codul electoral care prevedea următoarele: ”Nu au dreptul de a alege persoanele care sînt recunoscute incapabile prin hotărîre definitivă a instanței de judecată. Despre existența unor astfel de cazuri, Ministerul Justiției informează primarul, iar după implementarea Registrului de stat al alegătorilor – Comisia Electorală Centrală”.

Observăm că norma în cauză a devenit inaplicabilă (caducă) odată cu punerea în aplicare a modificărilor cadrului legal introduse prin Legea nr. 66 din 13 aprilie 2017, instituția recunoașterii incapacității persoanelor cu dizabilități fiind lichidată și substituită cu ocrotirea judiciară (ocrotirea provizorie, curatela sau tutela).

Deci, art.24 alin.(2) din Codul civil stabilește: ”În toate situațiile, persoana în privința căreia a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară este în drept să încheie de sine stătător actele juridice prevăzute la art. 22 alin. (2)”, iar art. 22 alin. (2) din Codul civil prevede: ”Minorul în vîrstă de la 7 la 14 ani este în drept să încheie de sine stătător:

- a) acte juridice curente de mică valoare care se execută la momentul încheierii lor;
- b) acte juridice de obținere gratuită a unor beneficii care nu necesită autentificare notarială sau înregistrarea de stat a drepturilor apărute în temeiul lor;
- c) acte de conservare”.

Potrivit art.11 din Codul electoral, ”Dreptul de a alege îl au cetățenii Republicii Moldova care au împlinit, inclusiv în ziua alegerilor, vîrsta de 18 ani, cu excepția celor privați de acest drept în modul stabilit de lege”.

Astfel, se atestă o situație cînd persoanele aflate sub ocrotire judiciară sînt echivalate în drepturi cu minorii de la 7 la 14 ani, însă dețin un drept necondiționat care apare la 18 ani, și anume dreptul la vot, prin urmare și dreptul de a fi ales, ceea ce poate fi considerat ca denaturare

a uniformității drepturilor și, în consecință, de asemenea, poate crea neîncredere în procesul electoral (rezultatele votării) din partea alegătorilor cu capacitatea deplină în cazul în care la alegeri participă și persoane lipsite complet de discernământ.

În cadrul examinării constituționalității art.13 alin. (1) lit. b) din Codul electoral a fost aplicată jurisprudența CEDO în cauza Alajos Kiss vs Ungaria (application no.38832/06), prin care Înalta Curte Europeană a stabilit că limitarea dreptului la vot al persoanelor cu dizabilități mentale este legitimă, însă urmează a fi examinată individual, iar limitarea generală nu este conformă standardelor europene.

În motivarea soluției sale Curtea Constituțională a reținut *”că problema analizată în prezenta cauză se distinge prin conturarea unui consens cu privire la capacitatea de a vota a persoanei cu dizabilități de ordin mintal. Acest consens presupune existența unui standard în funcție de care se stabilește dacă persoana cu dizabilități de ordin mintal posedă capacitatea înțelegerii naturii și a efectelor votării și, în consecință, posedă capacitatea de a vota. Această capacitate poate include unul sau mai multe din următoarele elemente: (a) persoana înțelege informațiile relevante pentru decizia pe care trebuie să o ia; (b) persoana apreciază implicațiile acestor informații pentru propria ei situație; (c) persoana are capacitatea de a compara opțiunile disponibile; și (d) persoana poate alege opțiunea dorită din lista acestora. Curtea a apreciat, în cele ce au urmat, măsura în care au fost avute în vedere aceste elemente atunci când s-a interzis, de o manieră absolută, exercițiul dreptului de vot în cazul persoanelor cu dizabilități de ordin mintal (declaratate „incapabile”), prin dispozițiile legale contestate.*

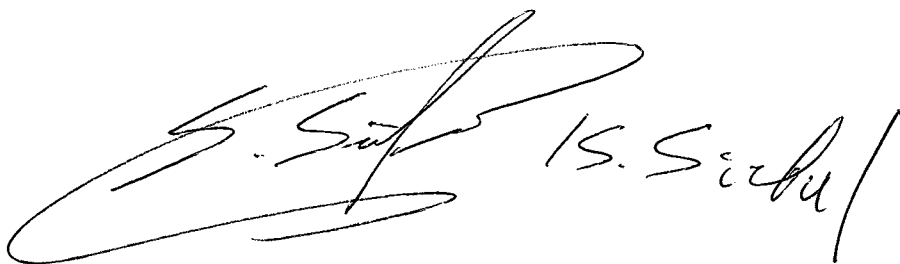
Curtea a mai reținut că, în cazul declarării incapacității persoanei, rațiunea protecției acesteia de consecințele negative ale propriilor acțiuni era extinsă și la dreptul de vot. Astfel, interdicția dreptului de vot prevăzută de articolul 13 alin. (1) lit. b) din Codul electoral se baza pe simpla supoziție potrivit căreia o persoană incapabilă este inconștientă în materie de exercitare a votului. O asemenea prezumție a fost și este respinsă pe scară largă de către tribunalele naționale și internaționale, care au subliniat că, cu excepția unor cazuri bine delimitate, persoanele cu dizabilități de ordin mintal trebuie să beneficieze de dreptul de vot.

Așadar, de vreme ce interzicerea exercițiului dreptului de vot a fost aplicată în mod automat și nediferențiat, în lipsa unei aprecieri fundamentate a unei instanțe de judecată cu privire la capacitatea de vot a persoanelor cu dizabilități de ordin mintal, prevederea contestată este neconstituțională”.

Prin urmare, în vederea dezvoltării constatărilor Curții în materie normativă și acoperirii funcționale a prevederilor art.11 din Codul electoral, conform cărora dreptul de a alege îl au

cetățenii Republicii Moldova care au împlinit, inclusiv în ziua alegerilor, vârsta de 18 ani, **cu excepția celor privați de acest drept în modul stabilit de lege**, care se bazează pe dispozițiile art.38 alin.(2) din Constituție ”Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți pînă în ziua alegerilor inclusiv, **excepție făcînd cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege**”, urmează a fi perfecționat cadrul legal în acest sens, ținînd cont de constatările Curții Constituționale și Curții Europene pentru Drepturile Omului.

Propunerile referitoare la art. 156 din Codul electoral sunt necesare în vederea executării Avizului Curții Constituționale *nr.1 din 22.09.2014* și **Adresei CC Nr. PCC-01/48c din 22.09.2014**, prin care s-a solicitat Parlamentului *înlăturarea ambiguităților din Codul electoral privind posibilitatea comasării alegerilor și referendumului. În acest sens s-a folosit exact aceleași prevederi care sunt deja la art. 186 Cod electoral referitor la referendumurile locale.*

I. Șerbu